

«оттепели». Освещены вопросы контроля за правоохранительными органами со стороны государства, которые вызвали больше всего дискуссий. Партия власти с определенными недостатками осуществляла перестройку законодательства по усилению законности и правопорядка, защиты прав и свобод граждан.

Ключевые слова: реформирование, суд, прокуратура, законность, судебная власть.

V.M. Bokovnya REFORMING THE COURT THAT PROSECUTION OF THE USSR AND THE USSR IN 1956-1964.

Reveals the process of establishing the court that prosecution of the USSR and the USSR during the Khrushchev "thaw" the issue of control over law enforcement agencies has been the most controversial. The party in power with certain disabilities ongoing restructuring legislation to strengthen law and order, protection of the rights and freedoms of ordinary citizens.

Key words: reform of the court, prosecutor, law, judicial power.

УДК 37.01+37.014.53

М.М. Олійник, О.М. Олійник

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ В РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СВІТУ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Стаття присвячена розвитку системи освіти в розвинених країнах Європи. Досвід цих країн можна та потрібно використовувати в Україні. Автори ставлять завдання, крім дослідження систем освіти, надати практичні рекомендації для реформування системи вищої освіти в Україні у зв'язку зі вступом її до Болонського процесу.

Ключові слова: модернізація, трансформація, система освіти, вчитель, освітні рівні, університетська освіта, студент, абітурієнт, навчальний план, методика навчання.

Проблеми змін і розвитку освіти в розвинених країнах світу активно підіймаються та аналізуються в контексті модернізації і постмодернізації суспільства в цих країнах. Модернізація при цьому розуміється не просто як «становлення» сучасності, але як процес міжнародної соціалізації, тобто процес набуття рис, притаманних розвиненим цивілізованим державам. Петер Штомпка визначає модернізацію як наближення суспільства через усвідомлення здійснення певних намірів, цілей і планів до ухваленої моделі сучасності, частіше до зразка якогось існуючого суспільства, визнаного сучасним, що й визначає актуальність теми нашого дослідження [1, с.528].

Метою дослідження є аналіз розвитку системи освіти в Україні та розвинених країнах світу, перш за все Західної Європи і надання пропозицій щодо використання зарубіжного досвіду в системі освіти в нашій країні.

У вітчизняній літературі цю тему активно досліджують В.Г. Кремін'я [2, с.6-9], Є.А. Подольська [3, с.26-27], В.Г. Пряникова, З.І. Равкін [4, с.50-56], Б.Л. Вульфсон, З.А. Малькова [5], Н.М. Воскресенської [6] та ін. Однак варто зазначити, що в нашій педагогічній літературі ці проблеми поки що досить слабо розробляються, і це викликає посилення активності у вивченні кращого досвіду розвинених країн (в першу чергу європейських країн) з розвитку системи освіти.

Процеси модернізації мають універсальний характер, оскільки розповсюджуються на всі аспекти і грані суспільного життя. Наприклад, соціальний тип особистості, притаманний суспільству, що модернізується, характеризують раціоналізм, індивідуалізм, прагнення до змін, мобільності, самовдосконалення.

В умовах постмодерністських впливів відомий харківський філософ Є.А. Подольська вважає наступні напрямки розвитку системи освіти:

1. Відмова від ідеології диктату в тому, що стосується світогляду тих, хто навчається. Система освіти більше не бажає формувати людину із заданими властивостями, їй більше не до душі людина, що рефлектує, людина можливостей, а не реалізацій.

2. Множинність педагогічних принципів, що виникла на місці однієї педагогічної системи, причому вони можуть бути абсолютно протилежні, але при цьому не заперечують один одного, а мирно уживаються.

3. Значно більше свободи вчителям, викладачам, учням і студентам, що іноді сприймається як руйнування звичної системи стосунків.

4. Трансформація авторитету викладача, вчителя, які тепер не є втіленням істини і знань. Вчитель, у широкому розумінні, втрачає свій інституційний авторитет, що виникає з самого факту визнання ролі наставника. Авторитет тепер набуває «особистісного» характеру. В ситуації постмодернізму вчитель покликаний створити умови для «освітнього діалогу», де разом із вихованцями буде шукати шлях до успіху в складному світі.

5. Реалізація мультикультурної освіти. В ситуації, коли постмодернізм затверджує «відмінності та особливості», культури і релігії Заходу втрачають позицію стандарту, відносно якого культури всієї решти розглядались як «інші» в значенні «гірші». Вчитель не має права нав'язувати навіть однорідній учнівській групі єдиний спосіб бачення дійсності. Постмодернізм відкриває шлях до мультикультурної освіти, діалогу культур, а також реалізації повної гендерної рівноправності жінок.

6. Плюралізм етапів життя і субкультур в учнівському колективі. Відмова від жорсткого інтелектуалізму, енциклопедизму і традиційних форм навчання створює умови для отримання суспільної практики і життєвого досвіду. Вчитель повинен бути відкритим для цінностей і стилів життя, які привносять учні (молодь та субкультура, музика, сленг).

7. Толерантність стосовно будь-яких відмінностей та особливостей учнів. Переконаність у комплексності і фундаментальній суперечності суспільного життя приводить до сприйняття категорії «особливості» і як однієї з важливих основ всієї педагогічної теорії. Світ і люди різноманітні, і відмінність, особливість, несхожість на інших – це не гріх, а виявлення багатства нашого суспільства. Тому в педагогічній діяльності на всіх її рівнях, починаючи від освітньої політики і закінчуючи повсякденною дійсністю учнівського колективу, потрібно не усувати відмінності, особливості, а їх культивувати» [3, с.26-27].

Головна заслуга постмодернізму перед освітою полягає в тому, що він спонукав перехід від упорядковано-логічного і механістично-примітивного сприйняття до «критичного мислення». Зрозуміло, це повинно супроводитися відмовою від парадигми пристосовницького виховання нових генерацій, від примусової соціалізації, від обмеження свободи.

Треба також мати на увазі, що при накопиченні й дотриманні власних національних традицій освітні системи активно реагують на тенденції, які відбивають загальноліквідаційні зрушення та зміни, соціально-економічні зрушення та зміни, соціально-економічні та політичні трансформації, інтеркультурні потреби. Отже, з одного боку відбувається збереження прогресивних національних досягнень, а з іншого – спостерігається впровадження спільно розроблених освітніх проектів та програм, а також запозичення освітніх ідей, програм, методів, форм навчання, що веде до певної уніфікації освітніх тенденцій та систем.

Сьогодні в світі є усталеними провідні освітні рівні (дошкільний, шкільний, післяшкільний) та простежується загальна відповідність навчальних закладів, які їх забезпечують. Країни, що прагнуть прискореного соціально-економічного та політичного розвитку, активно вибудовують системи освіти, які довели свою ефективність за кордоном.

На рівні шкільної освіти сьогодні функціонують різні навчальні заклади. Вони в основному поділяються на початкові, середні та старші класи. Водночас завершити середню освіту учні мають змогу в спеціальних коледжах, які функціонують як самостійні навчальні заклади і не є структурними підрозділами середніх шкіл.

Шкільними програмами сьогодні в провідних країнах світу передбачені предмети, що є обов'язковими для вивчення і складають ядро шкільної освіти, предмети, які учні можуть вивчати за вибором, реалізуючи власні нахили й запити, а також (що є характерною рисою сьогодення) дисципліни, які відображають розвиток наукової думки та науково-технічні досягнення, які стають невід'ємною складовою життя людини (інформатика, соціологія, екологія).

Прийняття стратегії «Освіта протягом життя» спрямовує переформатування навчальних закладів післяшкільної освіти, пріоритетом у них стає створення умов і передбачення можливості для студентів і слухачів продовжити навчання, підвищити здобутий освітній рівень або полегшити зміну напрямку освіти, якого прагне особа. Безперервність в освіті стає провідною рисою та об'єктивною вимогою сьогодення.

Крім того, характерним є прагнення молодих людей до підвищення офіційно визнаного кваліфікаційного освітнього рівня освіти. Сфера вищої освіти невинно зростає, і кількість молоді, яка прагне здобути вищу освіту, у передових країнах світу невинно зростає. Завдання вищої освіти вже не полягає в підготовці еліти, акцент перенесено на забезпечення потреб

.....
економіки, науки тощо кваліфікованими фахівцями, здатними вправно працювати у високотехнологічних сферах.

Багато уваги приділяється заходам щодо надання підтримки молоді в її прагненні здобути вищу освіту. Розробляються схеми підтримки студентів, надання стипендій, грантів, кредитів на пільгових умовах (наприклад, у Німеччині особа має право починати суми позики чи кредиту на здобуття вищої освіти через два роки після закінчення навчання, причому тільки якщо прибуток фахівця досягне певної суми).

Також треба відмітити, що найбільш престижними навчальними закладами в переважній більшості провідних країн світу вважаються університети, до яких належать тільки ті вищі заклади освіти, які готують наукові кадри за декількома програмами і яким присуджуються різноманітні академічні ступені.

Університетська освіта в різних країнах світу має свою специфіку. Зокрема університети Німеччини поділяються на класичні, технічні й загальні. У навчальних закладах цієї країни вища освіта має переважно денну форму навчання, вступних іспитів немає, а розподіл абітурієнтів відбувається централізовано через спеціальне Центральне бюро з їх розподілу.

Вступники до ВНЗ Франції не мають бути старші, аніж 24 роки, повинні мати обов'язковий стаж роботи не менше двох років. У Німеччині абітурієнти рідко вступають до ВНЗ відразу після закінчення школи.

Взагалі сучасна система вищої освіти в провідних країнах світу суттєво відрізняється від вітчизняної: один із базових принципів її організації – «академічна свобода», який проявляється насамперед у тому, що не тільки ВНЗ є автономними утвореннями, але й кожному члену його надається свобода і самостійність.

Студент ВНЗ може не відвідувати занять разом зі своїми «однокурсниками», він сам обирає певний фах і відповідну навчальну програму, організовує свій навчальний план і свій час відповідно до загальних вимог. Після зарахування студент сам складає план своєї роботи на період навчання, самостійно планує своє академічне життя, вибирає дисципліни, які вивчатиме, тему, з якої буде складати іспит, строк навчання, семінари і викладачів. Студент має право у зручний для себе час записуватися на лекційні і семінарські заняття, стажування та практику, займатися підробітком. У більшості країн світу студент має право на вибір не тільки навчальних курсів, тем курсових та дипломних робіт, але й на вибір терміну складання іспитів. Цікаво, що студент має право внести зміни у свій навчальний план.

Слід підкреслити, що організація процесу навчання у вищій школі провідних країн світу має і суттєві недоліки. Головним із них, як свідчить аналіз науково-педагогічних джерел, є зниження середніх показників якості освіти. У зв'язку з цим велика увага в зарубіжній вищій школі приділяється диверсифікації навчання, яка включає широкий спектр навчально-організаційних заходів, спрямованих на задоволення різнобічних інтересів і здібностей як дітей, так і молоді.

Доцільно звернути увагу на те, що навчальні плани зарубіжних ВНЗ містять досить незначну кількість обов'язкових навчальних предметів. Це дозволяє студентам більшість часу працювати за індивідуальними планами. Поряд з обов'язковими курсами існують вибіркові та факультативні. Так, приблизно 40% складають спецкурси та курси за вибором. Велика увага також приділяється практичним заняттям і організації самостійної роботи студентської молоді. Зокрема кожна аудиторна година доповнюється 2-5 годинами самостійної роботи. До педагогічно цінних видів самостійної роботи студентів провідних країн світу належить і написання рефератів, творів на вільну тему; виконання творчих завдань, що розраховані на порівняння різноманітних теоретичних концепцій; виконання індивідуальних і групових дослідницьких проектів, критичний аналіз статей з предмета, що вивчається; підготовка та виступ з лекціями перед студентами з подальшою дискусією.

Суттєва увага в університетах провідних країн Заходу та Сходу приділяється визначенню ефективних форм та методів викладання. Перевага надається таким формам і методам організації навчання, як лекція, семінар, просемінар, практичні, лабораторні та тьюторські заняття. Слід звернути увагу на те, що лекції і практичні заняття в зарубіжній вищій школі, на відміну від вітчизняної, тривають 50-60 хвилин. Масового розповсюдження у ВНЗ, особливо в Австрії та Німеччині, набули навчальні бесіди і дискусії.

У зарубіжних університетах, поряд із традиційними, широко використовуються й нетрадиційні методи і форми навчання, а саме: моделювання, рольові, дидактичні ігри та ігри

.....
драматизації, мікровикладання. До педагогічно цінних форм навчання також можна віднести «вільну групову дискусію» (коли заняття та обговорення проводять студенти, а викладач виступає в ролі слухача), проблемне навчання й деякі ін.

Вступ України до Болонського процесу, впровадження досвіду кращих у світі ВНЗ вимагає від вітчизняних вищих навчальних закладів запровадження серйозних нововведень. Наприклад, варто суттєво скоротити навчальний час на аудиторні заняття. Вважаємо, що перспектива переходу кожного студента на індивідуальний план на початку навчання зробить процес здобуття вищої освіти більш усвідомленим, посилить реальну відповідальність студентів, дозволить по-справжньому посилити індивідуалізацію навчального процесу у ВНЗ.

У цілому як характерні риси розвитку освіти в світі сьогодні слід виділити демократизацію та диференціацію навчального процесу, його гуманізацію, зорієнтованість на суб'єкт навчання, впровадження інтегрованих навчальних курсів у школах та ВНЗ, безперервність в освіті, які мають стати основним орієнтиром трансформацій в освіті України.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Штомпка П. Социология. Анализ современного общества. – М.: Лагос, 2005.
2. Кремінь В. Философия образования XXI века. Выступление на юбилейной сессии АПН // Персонал. – 2003. – №1. – С.6-9.
3. Подольская С.А. Особенности модернизации освіти в условиях трансформации общества // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Наука і соціальні проблеми суспільства»: освіта, культура, духовність. – Ч.1. – 20-21 травня 2008 року. – Харків: ХНПУ, 2008.
4. Пряникова В.Г., Равкин З.И. История образования и педагогической мысли: Учебник-справочник. – М.: Новая школа, 1994. – С.50-56.
5. Малькова З.А., Вульфсон Б.Л. Современная школа и педагогика в капиталистических странах. – М., 1975. – 124 с.
6. Реформы образования в современном мире: глобальные и региональные тенденции. / Под ред. Б.Л. Вульфсона, Н.М. Воскресенской. – М., 1994. – 272 с.

***М.М. Олейник, О.М. Олейник* ИСТОРИЧЕСКИЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ В РАЗВИТЫХ СТРАНАХ МИРА: СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА**

Статья посвящена развитию системы образования в развитых странах Европы. Опыт этих стран можно было бы и нужно использовать в Украине. Авторы ставят цель, кроме исследования систем образования, дать практические рекомендации для реформирования системы высшего образования в Украине в связи со вступлением ее в Болонский процесс.

Ключевые слова: модернизация, трансформация, система образования, учитель, образовательные уровни, университетское образование, студент, абитуриент, план обучения, методика обучения.

***M.M. Oleinik, O.M. Oleinik* THE MAIN DIRECTIONS of EDUCATION DEVELOPMENT in THE DEVELOPED COUNTRIES of THE WORLD**

The article is devoted to the education research in the European countries. The experience of these countries can and should be used in Ukraine. The authors make an attempt to provide practical recommendations for reforming higher education in Ukraine in connection with its integration with the Bologna Process.

Keywords: modernization, transformation, education system, teacher, educational level, university education, student admissions, curriculum, method of teaching.